

QIZILMIYA (SHIRINMIYA) DORIVOR O'SIMLIGINING XUSUSIYATLARI VA TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10910274>

Muzafarova Maloxat Safarovna

Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot universiteti

farmakalogiya kafedrası assistenti

ANNOTATSIYA

ushbu maqolada qizilmiyaning foydali xususiyatlari, qizilmiyadan dorivor maqsadlarda foydalanish usullari, qizilmiya tarkibida inson tanasi uchun foydali bo'lgan ko'plab moddalar, addison kasalligi va organizmdagi metabolik kasalliklar uchun qizilmiyadan foydalanish, qizilmiyaning foydali xususiyatlari nafas olish tizimi kasalliklarini davolashda, viskoz balg'am, sil kasalligi, oshqozon-ichak trakti kasalliklari, endokrin va immunitet tizimining kasalliklari bilan birga yo'tal bilan birga qo'llash va boshqalar to'g'risida yozilgan.

Kalit so'zlar

qizilmiya, dorivor, inson, addison kasallik, organism, metabolik kasalliklar, viskoz balg'am, sil kasalligi, oshqozon-ichak trakti, endokrin, immunitet tizimi, yo'tal.

АННОТАЦИЯ

в данной статье рассмотрены полезные свойства солодки, способы применения солодки в лечебных целях, многие полезные для организма человека вещества, содержащиеся в солодке, применение солодки при болезни Аддисона и обменных заболеваниях в организме, полезные свойства солодки в организме. написано лечение заболеваний дыхательной системы, вязкой мокроты Ам, туберкулеза, заболеваний желудочно-кишечного тракта, заболеваний эндокринной и иммунной системы, а также применение при кашле и др.

Ключевые слова

солодка, лекарственная, человек, болезнь Аддисона, организм, метаболические заболевания, вязкая мокрота, туберкулез, желудочно-кишечный тракт, эндокринная система, иммунная система, кашель.

ABSTRACT

in this article, the useful properties of licorice, methods of using licorice for medicinal purposes, many substances useful for the human body in licorice, the use

of licorice for Addison's disease and metabolic diseases in the body, the useful properties of licorice in the treatment of respiratory system diseases, viscous phlegm Am, tuberculosis, diseases of the gastrointestinal tract, diseases of the endocrine and immune system, as well as use with cough, etc. are written.

Key words

licorice, medicinal, human, Addison's disease, organism, metabolic diseases, viscous sputum, tuberculosis, gastrointestinal tract, endocrine, immune system, cough.

Qizilmiya (lat. *Glycyrrhiza*, qadimgi yunon tilidan glykō- + ῥιζα «shirin ildiz») dukkaklilar oilasiga mansub otsu o' simliklar turkumi (Fabaceae).

Jins vakillari deyarli kosmopolit bo'lib, Evrosiyo va Amerika, Shimoliy Afrika va Avstraliyaning mo'tadil va subtropik zonalarida joylashgan.

Qalinlashgan o'rmalovchi ildizpoyalari bilan ko'p yillik o'tlar.

Barglari imparipinnate, ko'pincha yopishqoq.

Gullari ko'pincha nilufar, qo'ltiq osti tog'larida.

Mevasi 1-8 urug'li loviya.

Qizilmiya (*Glycyrrhiza glabra*) respirator kasalliklarni davolashda ishlatiladi[1]. Mukolitik (balg'amni suyultirish) va antitussiv ta'sirga ega

Qizilmiya - butun dunyoda "qizilmiya" nomi bilan ham tanilgan - eng noodatiy dorivor o'simliklardan biridir. Qizilmiyaning foydali

xususiyatlari qadim zamonlardan beri xalq tabiblariga ma'lum bo'lib, buning isboti qadimgi Xitoy yozuvlarida "O'tlar kitobi" da topilgan. Taxminan 5 ming yil avval yozilgan kitobda o' simlikning shifobaxsh xususiyatlari, inson a'zolariga ta'siri, shuningdek, qizilmiyadan dorivor maqsadlarda foydalanish usullari bayon etilgan.

Qizilmiya tarkibida inson tanasi uchun foydali bo'lgan ko'plab moddalar mavjud. Uning kimyoviy tarkibi xilma-xil: ildizlari va ildizpoyalari saponin hosilasi, glycyrrhizin, uch asosli glycyrrhizic kislotaning kaliy va kaltsiy tuzlari aralashmasi bo'lgan modda mavjud. Glycyrrhizic va glycyrrhetic kislotalar tufayli, Addison kasalligi va organizmdagi metabolik kasalliklar uchun qizilmiyadan foydalanish mumkin bo'ldi.

Qizilmiyaning foydali xususiyatlari nafas olish tizimi kasalliklarini davolashda, viskoz balg'am, sil kasalligi, oshqozon-ichak trakti kasalliklari, endokrin va immunitet tizimining kasalliklari bilan birga yo'tal bilan birga

qo'llaniladi. Qizilmiya moddalari ko'p qirrali biologik faollikka ega, ularning yallig'lanishga qarshi xususiyatlari kortizonga o'xshaydi.

O'simlik tarkibida 27 flavonoid, askorbin kislota, steroidlar, estriol, bir oz saqich, qatron, efir moyi va asparagin mavjud. Flavonoidlar tanaga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi - antispazmodik, yarani davolovchi va yallig'lanishga qarshi. Qizilmiya mahsulotlari ekspektoran va yumshatuvchi xususiyatlarga ega va ba'zi hollarda antitoksik ta'sirga ega. Qizilmiya ildizlarining organizmga terapevtik ta'siri uglevodlar, glyukoza, fruktoza, kraxmal va tsellyuloza, shuningdek, organik kislotalar - fumarik, olma, limon, süksinik tarkibiga bog'liq.

Hozirgacha qizilmiya yoki qizilmiya xalq va rasmiy tibbiyotda muvaffaqiyatli qo'llanilgan. Zavodning eng qimmatli qismi inson tanasi uchun foydali moddalarning maksimal miqdorini o'z ichiga olgan ildizdir. Tibet tabiblari undan ko'k yo'tal, yo'tal, bronxit, pnevmoniya, sil kasalliklarini davolashda foydalanganlar, nafas qisilishi va astma alomatlarini yo'qotish uchun foydalanganlar, anemiya, ovqat hazm qilish tizimi, jigar, siydik yo'llari, yuqumli va yallig'lanish kasalliklarini davolashda foydalanganlar. , shuningdek, zaharli hayvonlar chaqqanda antidot sifatida. Ibn Sino qizilmiyani o'pka, siydik pufagi, isitma kasalliklarini davolash uchun tavsiya qilgan va chanqoqni qondirish uchun ildizning qaynatmasidan foydalanishni tavsiya qilgan.

Qizilmiya ildizi nafaqat davolaydi, balki kasalliklarning paydo bo'lishining oldini oladi. U tarkibida kuchli yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatadigan steroid gormonlariga o'xshash moddalar mavjud. Ushbu moddalar organizmni ko'plab patogenlar ta'siriga qarshilik bilan ta'minlaydi. Qizilmiya ildizi antitumor xususiyatlarga ega, shuning uchun u saraton kasalligini davolashda faol qo'llaniladi.

O'simlikning ildizidan infuziyalar va damlamalardan foydalanish ko'ngil aynishdan xalos bo'lishga, ichak faoliyatini tiklashga, kislotalilikni kamaytirishga va ich qotishi bilan kurashishga yordam beradi. Bundan tashqari, qizilmiya kuchli antidepressant va oziq-ovqat, kimyoviy va yuqumli intoksikatsiyalar uchun antidot sifatida ishlatiladi.

Qizilmiya bir necha asrlar davomida tibbiyotda keng va muvaffaqiyatli qo'llanilgan bo'lsa-da, bu mo''jizaviy o'simlik kontrendikatsiyaga ega va ba'zilari juda jiddiy. Shunday qilib, qizilmiya ildiziga asoslangan mahsulotlardan uzoq muddatli foydalanish tanadagi suyuqlikni ushlab turishi va natijada shish paydo bo'lishi va qon bosimining oshishiga olib kelishi mumkin. Qizilmiya iste'moli ham allergik reaksiyalarni keltirib chiqarishi mumkin, odatda ovqat hazm qilish traktining shilliq qavatining tirnash xususiyati shaklida namoyon bo'ladi.

Surunkali gipertenziya, o'tkir yurak etishmovchiligi va buyrak usti bezlarining haddan tashqari faolligi bo'lsa, qizilmiyadan foydalanish kontrendikedir.

Kuchli, rivojlangan ildiz tizimiga ega bo'lgan otsu o'simlik. Tibbiy maqsadlarda u ekspektoran va yallig'lanishga qarshi vosita sifatida ishlatiladi.

Qizilmiya ildizlari yuqori nafas yo'llarining kasalliklarida, asosan, yomon ajratilgan, qalin va yopishqoq sekretsiyalar mavjud bo'lganda - ekspektoran, yallig'lanishga qarshi va yo'talni yumshatuvchi vosita sifatida ishlatiladi.

Shuningdek, o'simlik preparatlari oshqozon va o'n ikki barmoqli ichakning oshqozon yarasi, oshqozon-ichak trakti shilliq qavatining surunkali yallig'lanish kasalliklari uchun - yallig'lanishga qarshi vosita sifatida (kompleks terapiyaning bir qismi sifatida) qo'llaniladi.

Qizilmiya ildizlari ko'plab o'tlar va parhez qo'shimchalariga kiritilgan.

Dorivor maqsadlarda qizilmiya ildizlari (*Glycyrrhizae radices*) olinadi. O'simlikning ildizlari yilning turli vaqtlarida qazib olinishi mumkin. Yig'ilgan xom ashyo tuproq qoldiqlaridan tozalanadi va ochiq havoda yoki quritgichlarda 50-60°S haroratda quritiladi. Xuddi shu maydonda 6-8 yildan keyin ikkinchi marta xomashyo yig'ish mumkin.

Qizilmiyaning foydali xususiyatlari o'simlik tarkibidagi biologik faol moddalarga bog'liq.

Qizilmiya ildizlarining qaynatmasi ekspektoran va yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega.

Xalq tabobatida qizilmiya ildizi yo'talni, turli kelib chiqishi og'rig'ini, isitmani, oshqozon yarasini davolashda qo'llaniladi. O'simlik bronxit, sil va nafas qisilishi uchun ishlatiladi.

Sharqiy mamlakatlarda qizilmiya ildizi mo'jizaviy va deyarli afsonaviy hisoblangan. 5 ming yildan ko'proq vaqt oldin yozilgan Xitoy tibbiy kitobida o'simlikning shifobaxsh xususiyatlari tasvirlangan. Uning ildizlari dorivor kukunlar va aralashmalar uchun juda mashhur va arzon tarkibiy qism bo'lgan va hozir ham shundaydir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ADABIYOTLAR

1. Glycyrrhiza // Botanika lug'ati / komp. N. I. Annenkov. - SPb.: Turi. Imp. AN, 1878. - XXI + 645 p.
2. Qizilmiya // Brokxauz va Efronning entsiklopedik lug'ati: 86 jildda (82 jild va 4 ta qo'shimcha). - Sankt-Peterburg, 1890-1907.
3. Qizilmiya // Itlar - String. - M.: Sovet Entsiklopediyasi, 1976. - (Buyuk Sovet Entsiklopediyasi: [30 jildda] / bosh muharrir A. M. Proxorov; 1969-1978, 24-jild, I kitob).
4. Glycyrrhiza // Xitoy florasi: [Inglizcha] = shīngāngāngāngī: 25 jildda. /tahrir. Z. Vu, P. H. Raven, D. Xong tomonidan. - Pekin: Ilmiy matbuot; St. Louis:

Missuri botanika bog'i matbuoti, 2010. - jild. 10: Fabaceae. - B. 509. - 642 b. – ISBN 978-0-915279-34-0. – ISBN 978-1-930723-91-7 (10-jild).

5. https://azertag.az/ru/xeber/lechebnye_svoistva_solodki-1126754
6. <https://lektrava.ru/encyclopedia/solodka/>